

16.3.2023

Oikeusministeriölle

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö VN/14930/2022

Asia: Vuoroasuvan lapsen elatusavun suuruuden arvioiminen; työryhmän ehdotus

Pyydettyinä lausuntona Helsingin hovioikeus esittää seuraavaa:

Yleistä

Lausuntopyyntö koskee työryhmän ehdotusta vuoroasuvan lapsen elatusavun suuruuden määrittämisessä huomioon otettavista näkökohdista. Ehdotuksen tarkoituksena on täydentää vuoden 2007 ohjetta lapsen elatusavun suuruuden arvioimiseksi (OM 2007:2) ottaen huomioon, että vuoroasumisesta tuli 1.12.2019 alkaen yksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa tarkoitetuista lapsen asumisjärjestelyistä.

Hovioikeus kannattaa vuoden 2007 ohjeen täydentämistä vuoroasuvaa lasta koskien ja toteaa lisäksi seuraavaa.

Lapsen yleiset kustannukset

Ehdotuksen mukaan lapsen yleiset kulut jaetaan vuoroasuvan lapsen elatusapua koskevassa laskelmassa molemmille vanhemmille.

Hovioikeus toteaa, että tuomioistuimessa käsiteltävissä vuoroasuvan lapsen riitaisissa elatusapuasioissa voi vanhempien välillä olla erimielisyyttä siitä, osallistuuko kumpikin vanhempi tosiasiallisesti esimerkiksi lapsen vaatemenojen kattamiseen. Näissä tilanteissa voi olla lapsen edun mukaista, että toinen vanhemmista vastaa pääasiallisesti sellaisista lapsen hankinnoista, jotka tehdään kertaluontoisesti käytettäväksi kummankin vanhemman luona, kuten esimerkiksi puhelinliittymä ja urheiluvälineet. Mikäli vanhemmat ovat erimielisiä siitä, kumman luona lapsen tulisi olla kirjoilla, voi tuomioistuimen olla tarpeen varmistaa vanhempien näkemykset siitä, tuoko lapsen kirjoillaolo vanhemman luona mukanaan myös velvollisuuden huolehtia lapsen isommista hankinnoista, jolloin toisen vanhemman velvollisuudeksi jää osallistua näihin kustannuksiin elatusapua maksamalla.

16.3.2023

Lapsen erityiset kustannukset

Ehdotuksen mukaan lapsen erityiset kustannukset jaetaan kummallekin vanhemmalle sen mukaan, kumpi tosiasiaa vastaa kuluista.

Hovioikeus pitää ehdotusta tältä osin huonosti tuomioistuimessa ratkaistaviin riitaisiin elatusapuasioihin sopivana. Vanhemmilla voi olla erilaiset näkemykset siitä, kumman luona lapsen tulisi vuoroasumistilanteessa olla kirjoilla. Tällöin se vanhempi, jonka luokse lapsen kirjoillaoloa ei määrätä, voi olla haluton maksamaan lapsen erityisiä kustannuksia, vaan ne jäävät toisen vanhemman hoidettaviksi. Kuten edellä on todettu liittyen lapsen yleisiin kustannuksiin, tuomioistuimen tulisi tarvittaessa varmistaa vanhempien näkemykset siitä, tuoko lapsen kirjoillaolo vanhemman luona mukanaan myös velvollisuuden huolehtia lapsen erityisistä kustannuksista, jolloin toisen vanhemman velvollisuudeksi jää osallistua näihin kustannuksiin elatusapua maksamalla.

Vaikka vanhemmat sopisivat esimerkiksi harrastuskulujen maksamisesta puoliksi, ongelmia voi aiheutua siitä, jos toinen vanhempi ei vastaakaan omasta osuudestaan. Kuten ehdotuksessa on todettu liittyen lapsen kuljettamisesta aiheutuviin matkakustannuksiin, tarkoituksena on vahvistaa se, kumpi vanhemmista vastaa mistäkin asioista. Tämä sopimus ei sellaisenaan perusta täytäntöönpanokelpoista maksuvelvollisuutta.

Asumiskulut

Hovioikeus kannattaa ehdotusta siitä, että vuoroasumistilanteissa lapsen erityisiin kustannuksiin sisällytettäisiin lapsen osuus kummankin vanhemman asumiskuluista siten, että huomioon otettava osuus olisi puolet vuoden 2007 ohjeessa mainituista prosenttiosuuksista.

Hovioikeus pitää myös perusteltuna sitä, että vanhempien elatuskykyä laskettaessa otettaisiin huomioon kummankin vanhemman kohtuulliset asumiskulut, joissa on huomioitu vuoroasuvan lapsen aiheuttama tilan tarve.

Vanhemman muu elatusvastuu

Ehdotuksen mukaan jos vanhemman vuoroasuvasta lapsesta ei ole vahvistettu maksettavaksi elatusapua, vanhemman elatusvastuuna huomioitavasta määrästä vähennetään lapselle maksettavan elatustuen määrä. Vastaava vähennys tehdään, jos vanhempi maksaa hänen luonaan vuoroasuvasta lapsesta elatusapua.

16.3.2023

Hovioikeus esittää harkittavaksi, että lapselle maksettavan elatustuen määrää ei huomioitaisi näissä tilanteissa vähennyksenä, koska elatustuen tarkoituksena on myös kattaa toisen vanhemman puutteellista elatuskykyä.

Merkintä elatustukea varten

Vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaan niissä tilanteissa, joissa elatusvelvollisella ei ole lainkaan elatuskykyä, arvioitaessa sitä johtuuko elatusavun pienuus elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä, huomioon ei oteta sitä, pystyisikö toinen vanhempi yksin kattamaan lapsen koko elatuksen tarpeen, vaan merkintä elatustukea varten voidaan tehdä tästä riippumatta.

Ehdotuksen mukaan kun elatusapu vahvistetaan vuoroasumistilanteessa elatustuen täyttä määrää pienempänä, voidaan ratkaisuun merkitä tämän johtuvan elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä vain, mikäli kummankin elatusvelvollisen elatuskyky erikseen arvioituina on pienempi kuin täysimääräinen elatustuki. Jos toisen vanhemman elatuskyky on täysimääräistä elatustukea suurempi, elatustukea pienemmäksi vahvistetun elatusavun määrä johtuu muusta syystä.

Tämä on muutos nykytilanteeseen ja hovioikeuden näkemyksen mukaan voi johtaa vuoroasuvan lapsen kannalta epäedulliseen tilanteeseen. Lapsen edun mukaisen vuoroasumisen esteenä voi olla se, että kun aikaisemmin vanhempien yhteisillä tuloilla rahoitettiin yksi iso perheasunto, eron jälkeen samoilla tuloilla ei ole mahdollista rahoittaa kahta riittävän isoa asuntoa. Mikäli lapselle maksettavaa elatustukea ei tällöin ole saatavissa "yhteiseen pottiin" kattamaan lapsen elatuksen tarvetta, voi se johtaa siihen, että huonomman elatuskyvyn omaava vanhempi ei voi hankkia vuoroasumisen mahdollistavaa riittävän isoa asuntoa. Hovioikeus esittää harkittavaksi, olisiko merkintä elatustukea varten tehtävissä myös tilanteissa, joissa vain toisen vanhemman elatuskyky on pienempi kuin täysimääräinen elatustuki.

Lausunnon on valmistellut hovioikeudenneuvos Tiina Nurmimäki.

Presidentti

Asko Välimäe